

Cultura i Espectacles

El català en les arts escèniques

Tot i que el català segueix sent majoritari a la cartellera, falten productors que apostin per la llengua amb obres d'intenció popular

Per a quan un nou 'Mar i cel'?

Jordi Bordes
BARCELONA

Tot i que el català segueix sent la llengua habitual en la cartellera barcelonina (com recullen les dades d'Adetca de les cinc darreres temporades estables), fa anys que els musicals més populars són en castellà. A aquesta tossuda realitat, anteriorment s'hi colaven títols com els de Dagoll Dagom, històricament. *Mar i cel*, per exemple, va suposar per a molts espectadors una suggeridora entrada en l'ús del català. Ara que es comprova la migradesa del cinema en català a les cartelleres i que es recull la reducció de l'ús social del català, també entre els joves, per què no hi ha més espectacles populars en català?

Si es vol popularitzar el català (sigui en la disciplina que sigui) cal disposar d'espectacles atractius per a un públic esporàdic que se sumi a l'habitual. Fent un repàs de les dades d'Adetca (que disgrega els espectacles en català, castellà, bilingüe i sense text), es comprova que

Maremar, *Scaramouche*, *Art, Mar i cel* i *Polònia*, el musical són els únics títols que figuren entre els 5 més vistos de les 5 temporades analitzades. A excepció de la producció catalana del text de Yazmina Reza, totes són musicals. Davant la *vox populi*

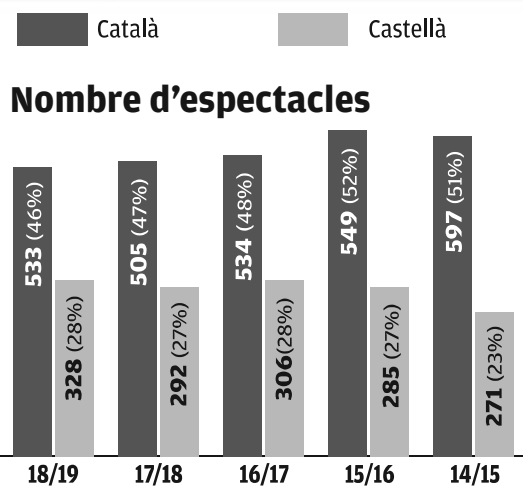
Jordi González: "L'idioma no és un problema" que limiti el nombre d'espectadors en títols populars

que Dagoll Dagom ha aconseguit grans ajudes per col·locar els seus espectacles, es fa evident que ha estat imprescindible per situar les obres entre les més populars. Dagoll Dagom ha fet un pas enrere (*Maremar*, tot i sumar 65.430 espectadors, tenia un format mitjà, sense músics en directe i amb un equip de 7 actors en escena). I sembla que,

per ara, ningú vulgui prendre el relleu (que, aparentment, semblava tan beneficiós, segons la *vox populi*).

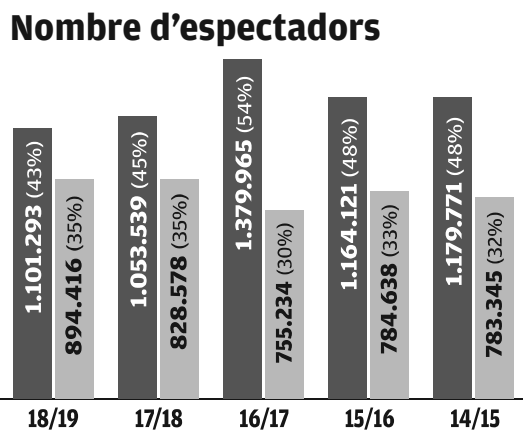
El grup Focus va obrir la línia Onyric per ampliar la seva tradició musical. Va arrencar *Fun home* (Premi de la Crítica 2018 en la categoria de musical), però va passar massa desapercebuda. I els va obligar a posar el fre en un curs molt ambiciós. Jordi González, responsable de continguts de Focus, anuncia que Onyric prepara peces d'alt risc properament (la pandèmia, evidentment, ha refredat l'aposta). I ho faran en català. Perquè Focus, segons el directiu, sempre entén que el teatre a Barcelona s'ha de presentar en català i, si hi ha oportunitat, fer versió castellana per moure-la per l'Estat. Casos recents són *Jerusalem* o *Els veïns de dalt*. Només programen en castellà en les seves sales (Romea, Goya, Villarroel i Condal) si la producció arriba feta; si es vol que intervingui algun o alguns actors que no parlen el català.

La presència del català a

La tendència d'aquests cinc anys és que disminueix la producció en català (del 51% al 46%) i es nota més amb els espectadors (del 48 al 43%).

El terreny que perd el català a l'escena, el guanya el castellà, que continua sent minoritari: espectacles (del 23 al 28%) i espectadors (del 32 al 35%).

En els cinc títols amb més espectadors de les 5 temporades, hi domina el castellà: arriba al milió d'espectadors contra els 658.000 en català

Com es fa un espectacle taquiller

Sovint un espectacle taquiller és el que es fa en una sala amb un aforament molt gran. Per fer-lo atractiu, cal un dispositiu enorme, amb actors, músics en directe i una escenografia imponent. El vaixell de *Mar i cel* és tot un paradigma. Avui, però, els grans teatres tenen dificultats per trobar peces que puguin garantir tant públic i s'opta per fer estades més breus. També passa el cas contrari: quan una sala d'un aforament menor decideix mantenir durant mesos un espectacle, encara que sigui amb una ocupació

menor. És el cas d'*Y no quedarà ninguno* (al desaparegut Apolo, amb un 32%) o els *Improshow* al Teatreneu. Un tracte a part mereix *Art*, amb un trio d'actors populars al Goya (89% d'ocupació). Veient el rànquing dels darrers cinc anys es constata com companyies històriques catalanes com Dagoll Dagom, La Cubana (*Gente bien*) o Tricicle (*Hits i Bits*) són els pals de pallar dels més vistos. La preocupació es fa evident quan Dagoll Dagom, que prepara un musical familiar per als curs vinent, ha aparcat les

grans produccions i Tricicle ha deixat d'actuar. De la tripleta, només queda La Cubana, i no han tornat des del 2016/17. Fonts de Cultura admeten, però, que les companyies han fet un pas més de creixement (tant en teatre com en dansa i circ) sense arribar a la capacitat de les històriques. Pel que fa a productors, tot i el domini de Focus a les habituals d'Anexa i Bitò, van fent-se un lloc Minoria Absoluta, La Brutal, La Perla29, Sixto Paz... Hi ha un estol d'iniciatives que aspiren a pujar un esglau.

L'APUNT Prioritats culturals

Maria Palau

Carmen Certera i el Ministeri de Cultura han arribat finalment a un acord per a la col·lecció que té dipositada la baronessa al Museu Thyssen de Madrid (no confondre amb la col·lecció del baró, propietat, aquesta sí, de l'Estat espanyol). Tita Certera rebrà prop de 100 milions d'euros durant els pròxims 15 anys per al lloguer de 425 obres, inclosa 'Mata Mua', de Paul Gau-

guin, que fa uns mesos es va emportar a casa seva (a Andorra). Dins del conveni, la baronessa també hi ha aconseguit fer entrar la implicació del Ministeri en el seu futur museu de Sant Felju de Guíxols. En tot cas, aquest afer, que ve de lluny, s'ha acabat resolent en un moment en què políticament les prioritats culturals haurien de ser clarament unes altres.

l'escena

Espectacles més vistos

GRÀFIC: EL PUNT AVUI

	Sala	Espectadors	Ocupació	Llengua	Català	Castellà	Sense text	Bilingüe
18/19	La Jaula de las locas	Tívoli	179.480	73,00 %	Castellà	179.480		
	Hits	Victòria	143.334	99,50 %	Sense text		143.334	
	Maremar	Poliorama	65.430	81,40 %	Català	65.430		
	Improshow	Teatreneu	61.706	68,20 %	Bilingüe			61.706
17/18	Pel davant i pel darrera	Borràs	60.076	75,80 %	Bilingüe			60.076
	Cabaret	Victòria	85.280	46,70 %	Castellà	85.280		
	Dirty Dancing	Tívoli	65.329	50,60 %	Castellà	65.329		
	The hole	Coliseum	61.946	54,50 %	Castellà	61.946		
16/17	Improshow	Teatreneu	51.858	60,96 %	Bilingüe			51.858
	Y no quedarà ninguno	Apolo	41.757	32,40 %	Castellà	41.757		
	Gente bien	Coliseum	158.756	73,90 %	Bilingüe			158.756
	Scaramouche	Victòria	133.618	62,18 %	Català	133.618		
15/16	Priscilla, el musical	Tívoli	95.594	55,90 %	Castellà	95.594		
	Art	Goya	81.725	89,20 %	Català	81.725		
	Dirty Dancing	Tívoli	63.367	98,20 %	Castellà	63.367		
	Mamma mia!	Tívoli	103.746	66,80 %	Castellà	103.746		
14/15	Antónimos	Apolo	65.797	95,90 %	Castellà	65.797		
	Mar i Cel	Victòria	65.122	69,31 %	Català	65.122		
	Bits	Poliorama	43.412	86,73 %	Sense text		43.412	
	Improshow	Teatreneu	40.366	59,63 %	Bilingüe			40.366
TOTALS	Mar i Cel	Victòria	240.445	86,70 %	Català	240.445		
	Sister Act	Tívoli	145.755	46,22 %	Castellà	145.755		
	Polònia, el musical	Poliorama	72.349	75,10 %	Català	72.349		
	The hole2	Coliseum	66.376	61,00 %	Castellà	66.376		
La gran il·lusió	Coliseum	63.321	77,80 %	Castellà	63.321			
					658.689	1.037.748	186.746	372.762

La idea que un espectacle en castellà té més acceptació és relativa. Sense text (Tricycle), bilingüe (Cubana) i català tenen sovint ocupacions més altes.

És probable que els musicals en castellà tinguin major coixí per assumir ocupacions irregulars perquè ja venen amb la producció pagada.

González és taxatiu: "L'idioma no és un problema" que limiti el nombre d'espectadors. En canvi, Anna Rosa Cisqueuella (Dagoll Dagom) i Jordi Sellas (Nostromo Live), que ha capitanejat les produccions en castellà de *La Jaula de las locas* i *La tienda de los horrores* i ja prepara *Cantando bajo la lluvia*, entenen que és necessària més ajuda pública per compensar una pèrdua de públic. Sellas argumenta: "S'ha de fer a Catalunya com es fa Europa per defensar les llengües minoritàries." Toni Albadalejo, d'Anexa (*El método Grönholm* i *Pel davant i*

pel darrera), entén que si no es tria el castellà es renuncia a un segment de públic. Fins ara, el sostre d'espectadors d'una producció en català és *Mar i cel*, amb 350.000 espectadors. Una xifra molt elevada però que no és comparable amb la de títols que, fins ara, han allargat temporades al West End, Broadway o a la Gran Via de Madrid. Fons del Departament de Cultura lamenten que, encara que es pogués apostar estratègicament per un producte popular en català (com també es vol fer en el cinema buscant èxits com el de *Pa negre*), avui no es tro-

baria una empresa que ho pogués assumir. Perquè, explica ara Anna Rosa Cisqueuella, per una producció d'un milió d'euros (*La Jaula de las locas* ha costat prop de 2 milions), la productora n'ha de pagar

La cartellera de Madrid proposa títols més atractius a les sales privades de Barcelona

la meitat, com a mínim. I després assumir els costos d'explotació, avisa. Les ajudes de la Generalitat, que fan discriminació positiva per als productes en català, no s'adapten prou al risc d'una forta inversió, ni tan sols les retributives (subvencions que l'administració avança a la inversió amb el compromís de la productora de tornar-ho, i que si el projecte tingués èxit es permetria deixar de recuperar un 35%). Afortunadament, el català gaudeix encara de bona salut a la cartellera teatral. Però sí que es constata una reducció del nombre d'espectacles i d'espec-

tadors, que ha anat reduint la diferència. Quina explicació hi ha? Per a Albadalejo i González, més enllà dels títols franquícia que acapararan els rànquings d'espectadors (i que arriben a Barcelona amb els costos de producció coberts), és degut al fet que la cartellera de Madrid proposa darrerament uns títols que són atractius per a les sales catalanes quan abans eren considerats residuals. Les sales privades petites (com el desaparegut Kamikaze o Teatro de Barrio) plantegen obres incontestables. Són espectacles que sumen espectadors a cada temporada.

L'arribada del teatre de petit i mitjà format en castellà resta possibilitats a presentar produccions en català i treu espectadors en català. En les cinc temporades analitzades, el nombre d'espectadors va dels 2,3 als 2,5 milions i el nombre d'espectacles supera per poc els 1.000 títols. En aquests anys de convulsió política, el públic català no ha boicotejat ni els títols en castellà ni en català. Hi ha un saludable *fair play* a Barcelona. Amb experiències com traduir *La tempesta* del castellà al català, *La tendresa*, amb el suport de T de Teatre i Dagoll Dagom. ■

Amics de les Arts prepara un musical propi

Ho anunciava el mateix grup de música Amics de les Arts a Twitter: ja tenen llibret escrit per al seu musical. Se sap que la dramaturgia l'ha signat Marc Artigau. No hi ha data prevista d'estrena, encara (probablement serà el 2022). Aquest pot ser un reclam molt atractiu per a la cartellera (perquè la companyia arrossega una pila d'espectadors als seus concerts i els seus discos es venen a cabassos) que suma el gust musical amb la fusteria teatral. No és el primer cop que les seves músiques i lletres puguen a escena. La jove formació musical Epidèmia Teatre ja en va fer una versió: *Bed & breakfast* (Teatre Gaudí Barcelona, 2019). Anys enrere també van fer una bogeria similar Enric Cambay, Ricard Farré (que posteriorment s'inventarien l'èxit de *Les dones sàvies*) amb Martí Salvat i Joan Anguera: van reproduir cançons dels Manel en un musical *off* a *Els guapos són els rars* (Versus, 2013). En aquests dos casos, els actors van filar una trama a partir de les cançons dels seus grups de referència, a l'estil de *Mamma mia!* (i els hits internacionals d'Abba). Dagoll Dagom també va fer una història a partir d'una barreja de temes de grups de rock català: *Cop de rock* (Victòria, 2011).